

Repere ale luptei împotriva corupției în sectorul privat european

Popescu, Ada-Iuliana

Veröffentlichungsversion / Published Version
Zeitschriftenartikel / journal article

Empfohlene Zitierung / Suggested Citation:

Popescu, A.-I. (2014). Repere ale luptei împotriva corupției în sectorul privat european. *Studii Europene*, 2, 54-60.
<https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-418902>

Nutzungsbedingungen:

Dieser Text wird unter einer Deposit-Lizenz (Keine Weiterverbreitung - keine Bearbeitung) zur Verfügung gestellt. Gewährt wird ein nicht exklusives, nicht übertragbares, persönliches und beschränktes Recht auf Nutzung dieses Dokuments. Dieses Dokument ist ausschließlich für den persönlichen, nicht-kommerziellen Gebrauch bestimmt. Auf sämtlichen Kopien dieses Dokuments müssen alle Urheberrechtshinweise und sonstigen Hinweise auf gesetzlichen Schutz beibehalten werden. Sie dürfen dieses Dokument nicht in irgendeiner Weise abändern, noch dürfen Sie dieses Dokument für öffentliche oder kommerzielle Zwecke vervielfältigen, öffentlich ausstellen, aufführen, vertreiben oder anderweitig nutzen.

Mit der Verwendung dieses Dokuments erkennen Sie die Nutzungsbedingungen an.

Terms of use:

This document is made available under Deposit Licence (No Redistribution - no modifications). We grant a non-exclusive, non-transferable, individual and limited right to using this document. This document is solely intended for your personal, non-commercial use. All of the copies of this documents must retain all copyright information and other information regarding legal protection. You are not allowed to alter this document in any way, to copy it for public or commercial purposes, to exhibit the document in public, to perform, distribute or otherwise use the document in public.

By using this particular document, you accept the above-stated conditions of use.

Repere ale luptei împotriva corupției în sectorul privat european

Lector univ. dr. Ada-Iuliana POPESCU

ada.popescu@uaic.ro

Universitatea "Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România

Abstract: The fight against corruption has become one of the priorities of the international world. Most national states and international organisations are supporting the fight against different forms of corruption, among which bribing foreign officials in order to secure an economic advantage on a particular market. European countries, including EU members, are facing this challenge, as well, taking attitude under the impulse of OECD and EU. However, the results are not remarkable due to the lack of political will, the lack of initiative and constancy while facing this huge task.

Key-words: business corruption, international corruption, business ethics, corporate corruption.

Corupția este un fenomen răspândit pe scară largă în lume, care afectează guvernarea, activitățile economice, accentuează disparitățile și, în ultimă instanță, afectează pe cei mai defavorizați, adică pe cei săraci.

Țările sud-est europene sunt profund afectate de acest flagel, datorită unui cumul de factori care variază de la sărăcie, lipsa educației, a informației, pînă la instabilitate economică, politică, pe fondul unei moșteniri nefaste care a deteriorat, dacă nu a distrus, spiritul combativ, moral, just și optimist al națiunilor în cauză. Efectul corupției nu poate fi decît unul dezastruos, evidențiat de lipsa progresului economic și social.

Lupta împotriva corupției domestice și internaționale a devenit o prioritate pentru majoritatea guvernelor naționale și a organizațiilor internaționale. Modele de urmat sunt Statele Unite ale Americii și Marea Britanie, care dispun de o legislație articulată, susținută de o aplicare riguroasă. De asemenea, OCDE este un promotor important al luptei împotriva corupției, avînd propriul cadru normativ și propria strategie în domeniul corupției din sectorul privat, respectiv în cadrul desfășurării tranzacțiilor comerciale.

Strategiile naționale de combatere a corupției se bazează pe cîteva direcții: transparență și responsabilitate politică; transparență, responsabilitate și eficiență administrativă; mediu de afaceri concurențial optim și deschidere socială. [1]

Dimensiunea internațională a fenomenului de corupție a determinat apariția unor texte normative devenite reglementări internaționale în domeniu: Convenția ONU împotriva corupției (UNCAC), Convenția OCDE împotriva mitei date oficialilor străini cu ocazia tranzacțiilor comerciale internaționale (OECD Anti-Bribery Convention) și Convențiile Consiliului Europei privind aspectele penale, respectiv aspectele civile legate de corupție. De fapt, aceste foruri internaționale au fost influențate de către legislația națională deja existentă, cu precădere de Foreign Corrupt Practices Act (FCPA) din Statele Unite ale Americii. La rîndul lor, reglementările internaționale au determinat apariția unor legislații naționale consistente, precum Anti-Bribery Act în Marea Britanie, unanim apreciată de comunitatea internațională și europeană.

Statele europene urmează și ele trendul internațional referitor la combaterea corupției sub diversele sale forme, inclusiv cea a mituirii oficialilor străini în vederea obținerii unui avantaj comercial. Astfel, unele dintre statele europene au ratificat convenția ONU și cea a OCDE,

participând, în același timp, la diferite programe multilaterale sau bilaterale concentrate pe combaterea cauzelor și efectelor corupției corporatiste. În anul 2012, statele europene cu rezultate pozitive în domeniu erau Marea Britanie, Germania, Danemarca, Norvegia. Ultimul raport al Transparency International din 2013 confirmă Marea Britanie, Germania și Elveția ca fiind cele mai active în aplicare prevederilor Convenției OCDE. [2] Cu toate acestea, datorită complexității fenomenului infracțional în materie de corupție, eforturile izolate ale acestor state își pierd eficiența la nivel continental și mondial. Combaterea eficientă a corupției, în special a celei manifestată în cazul tranzacțiilor comerciale internaționale, trebuie să se realizeze simultan, conjugat.

În prezent, OCDE este unul dintre liderii mondiali ai luptei împotriva acestui tip de corupție. Statele membre, europene și non-europene din cadrul organizației au aderat la Convenția împotriva mitei date oficialilor străini cu ocazia tranzacțiilor comerciale internaționale, creînd astfel premisele cooperării și asistenței mutuale pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea săvârșirii acestei infracțiuni.

Cu toate acestea, simpla aderare nu asigură exclusiv succesul combativ. Ea trebuie însoțită de înființarea unui sistem de monitorizare etapizat al implementării și aplicării reglementărilor la nivel național, precum și de o serie de programe parteneriale, care atrag în luptă practicieni, reprezentanți ai mediului academic, politicieni, lideri de state și de guverne. Transparency International, Banca Mondială, International Bar Association, UNODC sunt doar câțiva dintre partenerii strategici ai OCDE.

Cu toate acestea, rezultatele nu sunt pe măsura așteptărilor. De exemplu, în 2012, OCDE a criticat trei dintre statele europene considerate puncte de referință în ceea ce privește democrația și sistemul de justiție, anume Austria, Olanda și Spania. [3] Un an mai târziu, aplicarea normelor convenției în Austria era apreciată ca moderată, iar în state precum Danemarca, Norvegia, lăudate cu un an înainte, aplicarea este apreciată ca limitată. [4] În fapt, nicio țară europeană nu este ferită de corupție, fapt care pune direct probleme și structurilor Uniunii Europene.

Transparency International, în ultimul său raport, a apreciat că partidele politice, administrația publică și sectorul public în general sunt cei mai slabi combatanți în lupta împotriva corupției în Europa. Alte aprecieri atrag atenția asupra dimensiunii problemei. Din cauza corupției, Uniunea europeană pierde aproape 120 de miliarde de euro anual, sumă cu puțin sub bugetul anual al Uniunii. Practicile coruptive din sectorul public constituie sursa majorității pierderilor financiare. În general, la nivelul Uniunii, 20% până la 25% din valoarea contractelor publice se pierd anual în condițiile în care contractele de achiziții publice în Uniune echivalează cu 15% din venitul brut al acesteia. [5]

De asemenea, corupția existentă în sectorul privat este la fel de insidioasă și periculoasă. De aceea, majoritatea statelor europene au insuit reglementări inspirate de Convenția OCDE și de Convenția Consiliului Europei privind aspectele penale ale corupției și protocolul său adițional, precum și de Convenția Consiliului Europei privind aspectele civile ale corupției.

În anul 2003, Uniunea Europeană a instituit Decizia-cadru privind combaterea corupției în sectorul privat, act legislativ care incriminează atât corupția activă, cât și pe cea pasivă, indiferent de tipul de activitate profesională desfășurată, comercială sau non-profit. Potrivit art. 2(1)(a), corupția activă constă în „fapta de a promite, de a oferi sau de a da, direct sau prin intermediul

unui terț, unei persoane care exercită o funcție de conducere sau o activitate de orice fel pentru o entitate din sectorul privat, un avantaj nemeritat de orice natură, pentru ea însăși sau pentru o terță persoană, cu scopul ca această persoană să îndeplinească sau să se abțină de la îndeplinirea unui act, cu încălcarea obligațiilor sale”.

Corupția în forma sa pasivă este definită în art. 2(1)(b) ca fiind „faptul că o persoană, în exercitarea unei funcții de conducere sau a unei activități, sub orice formă, pentru o entitate din sectorul privat, solicită sau primește, direct sau prin intermediarul unui terț, un avantaj nemeritat de orice natură, pentru ea însăși sau pentru o terță persoană, sau faptul de a accepta promiterea unui asemenea avantaj cu scopul de a îndeplini sau de a se abține de la îndeplinirea unui act, cu încălcarea obligațiilor sale”. [6]

Implementarea reglementărilor la nivel național s-a dovedit însă a fi anevoioasă. Astfel, în 2007, numai Marea Britanie și Belgia se conformaseră angajamentelor luate. Doi ani mai târziu, legislația națională a nouă state membre a absorbit în totalitate normele europene. România a fost criticată, alături de alte state membre, datorită lipsei de rigurozitate în materie legislativă. De exemplu, lipsa din textul incriminator a expresiei „pentru altul” în construcția „obținerea unui avantaj pentru sine sau pentru altul”. De asemenea, la acel moment nu exista transpunerea articolului 4 din decizia-cadru privind sancționarea faptei. Cu toate acestea, România era unul dintre cei 15 membri care a integrat în legislație articolul 5 din decizie privind răspunderea persoanei juridice, lucru realizat încă din anul 2006 prin completarea Codului penal, înainte de aderarea la Uniunea Europeană. De asemenea, articolele 6 și 7 își găsesc corespondentul în legislația română, deși, la acea dată, Comisia europeană nu primise destule informații din partea autorităților române pentru a putea constata acest aspect. Din păcate, nici în 2011, Comisia nu a putut evalua situația corupției în sectorul privat, datorită lipsei de informații din partea statelor membre. Totuși, problema stringentă rămîne transpunerea articolelor 2 și 5 din textul european referitoare la definirea faptei și, respectiv, la angajarea răspunderii persoanei juridice. [7]

În consecință, Comisia Europeană a hotărît instituirea unui mecanism pentru cuantificare periodică a eforturilor anti-corupție ale membrilor Uniunii Europene. Acest mecanism este rezultatul parteneriatului cu organismul specializat al Consiliului Europei, GRECO. Utilitatea sa practică se concretizează în „facilitarea schimbului de informații, de bune practici anti-corupție, identificarea trendurilor fenomenului de corupție în Uniunea Europeană și stimularea conformării cu standardele europene”. [8] La începutul acestui an, Uniunea Europeană a dat publicității primul raport de acest fel, insistînd asupra problemelor stringente de rezolvat și asupra recomandărilor oferite celor 28 de state membre care, fără excepție, în diverse proporții, se confruntă cu practici coruptive.

De asemenea, din perspectiva cooperării judiciare, Uniunea are avantajul existenței unor instituții funcționale. Europol facilitează aplicarea normelor penale alături de Eurojust care asigură schimbul de informații judiciare privind cazurile de corupție transfrontalieră, precum și rețeaua de contact împotriva corupției care se ocupă de aspectele operaționale legate de investigarea acestor cazuri.

Deși unii membri ai Uniunii Europene au fost criticați de OCDE pentru lipsa implicării reale în lupta anti-corupție (Austria, Olanda sau Spania), există totuși state europene, membre ale Uniunii, care s-au conformat în teorie și practică. [9] Exemplul esențial rămîne la acest capitol

Marea Britanie care, deși criticată mult timp pentru normele cutumiare învechite, a creat un text incriminator adecvat, aplicat cât se poate de riguros. În prezent, legislația Marii Britanii incriminează luarea de mită în sectorul privat, fiind inspirată de cea a Statelor Unite ale Americii, precum și de Convenția OCDE, ratificată de Marea Britanie în 1998.

Legislația Marii Britanii incriminează faptele de corupție săvârșite atât la nivel național, cât și la nivel internațional, ele fiind însumate în patru infracțiuni: darea de mită, luarea de mită, mituirea unui oficial străin care deține o funcție publică și lipsa prevenirii mituirii de către o organizație comercială. Aceasta din urmă faptă incriminată determină comercianții, în speță companiile comerciale, să aibă ele însele o atitudine proactivă, stabilind propriile reguli anti-corupție prin regulamente interne servind aceluiași scop, anume, un mediu de afaceri lipsit de corupție.

Legislația britanică instituie și o excepție, anume situația în care banii sau bunurile oferite nu constituie mită atunci când legea locală permite sau consideră obligatorie această practică.

Legislația anti-corupție în sectorul privat din Marea Britanie constituie un bun exemplu pentru țările sud-est europene, inclusiv România, precum și pentru statele aspirante la Uniunea Europeană, cazul Republicii Moldova.

Natura transfrontalieră a infracțiunilor de corupție presupune în mod imperativ cooperarea internațională. Legislația uniformă, schimburile de informație, aplicarea normelor penale în comun sunt cele trei elemente determinante pentru succesul luptei anti-corupție la nivel internațional.

Țările sud-est europene, inclusiv cele non-membre ale Uniunii Europene, se implică în lupta împotriva corupției, însă fără a ține pasul cu celelalte state europene care înregistrează succese în acest demers.

Cehia, Lituania, România, Grecia, Slovacia și Slovenia se evidențiază prin creșterea gradului de corupție. [10] Începând cu anul 2004, Cehia, Ungaria și Slovacia au regresat în lupta anti-corupție din perspectiva aplicării riguroase a normelor naționale în domeniu.

Estonia, Lituania, Polonia și Slovacia au înregistrat progrese în lupta anti-corupție, însă, cu toate acestea, mediul de afaceri, precum și alte sectoare ale societății civile rămân puncte nevralgice, afectând integritatea sistemelor sociale din țările respective. Raportul Transparency International din 2013 confirmă aplicarea sporadică sau inexistentă a normelor Convenției OCDE în Estonia, Polonia, Slovacia, Slovenia sau Cehia. [11]

OCDE, alături de ONU, încearcă să atragă cât mai mulți parteneri din Estul Europei și din Asia în lupta anti-corupție, în sectorul privat. Astfel, Planul de acțiune anti-corupție inițiat la Istanbul a reunit Albania, Belarus, Bulgaria, Croația, Macedonia, Moldova și Muntenegru, facilitând schimbul de informații și bune practici în vederea prevenirii și combaterii corupției. [12]

De asemenea, colaborarea a vizat crearea și extinderea unei rețele de magistrați și oameni de afaceri din Ucraina, Republica Moldova, Polonia și Ungaria, persoane special instruite în domeniul investigării și judecării cazurilor de corupție, inclusiv cele legate de infracțiunea de spălare de bani.

În ciuda acestor succese, în anul 2012, la nivel european, inclusiv la nivelul Uniunii, 74% dintre europeni consideră corupția o problemă majoră la nivel național.[13] Doi ani mai târziu, procentul respondenților europeni a crescut cu 2%.[14]

În România, corupția se manifestă endemic și sistemic. România are o strategie anti-corupție cu obiective precise, unul dintre acestea fiind eradicare corupției din sectorul privat. Din păcate însă, lupta împotriva corupției este lipsită de forță, uneori chiar pare un simulacru. Din acest motiv, ultimul raport al Transparency International constată că România și Bulgaria continuă să îngrijoreze mai ales statele europene. La presiunile Uniunii Europene, o sumă de legi au fost adoptate în ambele state, dar, cu toate acestea, în practică, acțiunea ofensivă împotriva corupției lipsește, adoptarea unor norme etice și a unui comportament etic în general și, în mod special, în mediul de afaceri, fiind, de asemenea, precară. [14] Ultimul raport al Uniunii Europene privind lupta anti-corupție atrage din nou atenția asupra acestei probleme prezente în ambele state europene și nu numai.[15]

Legislația penală a României privind darea și luarea de mită în cazul tranzacțiilor economice internaționale se bazează pe reglementările Codului penal intrat în vigoare la 1 februarie 2014. Prevederile Legii speciale nr. 78/2000 privind prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, mai precis articolele 8¹ și 8², respectiv articolul 9, au fost abrogate de către actualul cod ca urmare a sistematizării juridice.

România nu este membru OCDE și nici nu a semnat convenția anti-corupție a organizației. Reglementările internaționale ratificate sunt doar convenția ONU și convențiile Consiliului Europei în materie. De asemenea, legiuitorul român a transpus parțial decizia-cadru a Uniunii privind combaterea corupției în domeniul privat. Totuși, rezultatele pozitive în ceea ce privește depistarea, instrumentarea și rezolvarea cazurilor de corupție, inclusiv în activitatea comercială din sectorul privat, sunt sporadice, timide, fără impact semnificativ asupra societății, datorită lipsei de perseverență și celeritate în aplicarea legii.

Corupția reprezintă o amenințare constantă la adresa unei guvernări europene riguroase, subminând progresul economic și social al regiunii și, în ultimă instanță, un trai mai bun al europenilor. Sigur, acest lucru nu se întâmplă numai pe bătrânul continent, ci și în alte părți ale lumii. Acesta nu este însă un motiv de a ne complăce să trăim într-un mediu social cu mentalitate întinată de necinste, lăcomie, afectat de sărăcie, instabilitate politică, lipsă de educație, de acces la informație, de lege sau de aplicare a acesteia. Tolerarea corupției întreține acest cerc vicios și determină pierderi financiare imense, resurse deturnate de la acoperirea nevoilor reale ale societății.

Astăzi, mai mult ca oricând, cooperarea la nivel internațional, regional constituie un element-cheie al luptei împotriva faptelor de corupție, care, mai ales în domeniul activităților comerciale, comportă un element de extraneitate. Experiența în teorie și practică a liderilor mondiali ai luptei anti-corupție constituie exemple de urmat, oferind, în acest demers, României, precum și altor state sud-est europene, un avantaj considerabil.

România, alături de celelalte state europene, inclusiv membri ai Uniunii Europene, trebuie să accepte această provocare, modificându-și legislația potrivit textelor internaționale și aplicând-o riguros, fără discriminări, pentru a participa astfel la crearea unei piețe europene lipsită de corupție.

Bibliografie

1. Anderson J, Cosmaciuc B., Didinio Ph., Spector B., & Zoido-Lobaton P. (2001), *Romania – Diagnostic Surveys on Corruption*, accesat în aprilie 2013, disponibil la <http://www1.worldbank.org/publicsector/anticorrupt/romenglish.pdf>.

2. Transparency International. (2013) Exporting Corruption: Progress Report 2013: Assessing enforcement of the OECD Convention on Combating Bribery, disponibil la http://issuu.com/transparencyinternational/docs/2013_exportingcorruption_oecdprogre.
3. American Bar Association. (2013), *International Anticorruption Committee Newsletter*, ianuarie.
4. Transparency International. (2013) Exporting Corruption: Progress Report 2013: Assessing enforcement of the OECD Convention on Combating Bribery, disponibil la http://issuu.com/transparencyinternational/docs/2013_exportingcorruption_oecdprogre.
5. Nielsen, N. (2013), *€120 billion lost to corruption in EU each year*, EIPA Luxembourg, accesat în aprilie 2013, disponibil la <http://euobserver.com/justice/119300>.
6. Decizia-cadru 2003/568/JAI a Consiliului din 22 iulie 2003 privind combaterea corupției în sectorul privat, publicată în JO nr. 192 din 31.07.2003.
7. European Commission. (2011), *Report from the Commission to the European Parliament and the Council based on Article 9 of Council Framework Decision 2003/568/JHA of 22 July 2003 on combating corruption in the private sector*, disponibil la http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/corruption/docs/report_corruption_private_sector_en.pdf.
8. European Commission. (2011), *Establishing an EU Anti-corruption reporting mechanism for periodic assessment ("EU Anti-corruption Report")*, disponibil la http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/pdf/com_decision_2011_3673_final_en.pdf.
9. American Bar Association. (2013), *International Anticorruption Committee Newsletter*, ianuarie.
10. Mulcahy, S. (2012), *Money, Politics, Power: Corruption Risks in Europe*, Transparency International Report.
11. Transparency International. (2013) Exporting Corruption: Progress Report 2013: Assessing enforcement of the OECD Convention on Combating Bribery, disponibil la http://issuu.com/transparencyinternational/docs/2013_exportingcorruption_oecdprogre.
12. OECD Annual Report. (2012), accesat în aprilie 2013, disponibil la <http://www.oecd.org/daf/anti-bribery/AntiBriberyAnnRep2011.pdf>.
13. Eurobarometer. (2012), *Special Eurobarometer 374 / Wave EB76 1*, accesat în aprilie 2013, disponibil la http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_374_en.pdf.
14. Eurobarometer. (2014), *Special Eurobarometer 397 / Wave EB 79.1*, accesat în februarie 2014, disponibil la http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_397_en.pdf.
15. EU Anti-Corruption Report, accesat în februarie 2014, disponibil la http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/documents/policies/organized-crime-and-human-trafficking/corruption/docs/acr_2014_en.pdf.
16. Mulcahy, S. (2012), *Money, Politics, Power: Corruption Risks in Europe*, Transparency International Report.